

RFoD

Lars Farago, förbundssekreterare
kontor 08-407 17 32 mobil 070-765 34 37

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Remissvar från Riksförbundet för Folkmusik och Dans, RFoD på Förslag till nationellt genomförande av Unescos konvention om skydd av det immateriella kulturarvet Regeringsuppdrag Ku2009/98/KT

Ratificering

RFoD instämmer med arbetsgruppens slutsats att konventionen kan ratificeras utan att det behövs ny lagstiftning.

RFoD:s slutsats är att Sverige bör snarast möjligt ratificera konventionen. Arbetsgruppen diskuterar inte konsekvenser av att inte delta i konventionen – utgångspunkt är att konventionen skall ratificeras. Vi är glada för att regeringen och arbetsgruppen har denna utgångspunkt och föreslår att konventionen ratificeras snarast möjligt. De tveksamheter och svårigheter som finns vid arbetet med immateriella kulturarv och som refereras i arbetsgruppens rapport är inte motiv för att hålla sig undan utan bör snarare vara ett incitament för aktivt deltagande.

RFoD ställer sig bakom arbetsgruppens alternativ 3: Helt genomförande.

Ett antal myndigheter eller motsvarande organisationer får i uppdrag att utveckla de verktyg som konventionen ger för att trygga det immateriella kulturarvet. Konventionen implementeras genom att ansvaret fördelas på olika myndigheter med en samordnande sådan och att andra intressenter knyts till dessa.

Organisation

RFoD stödjer arbetsgruppens förslag till organisation:

En arbets- och ansvarsfördelning skapas med en samordnande myndighet och ett antal myndigheter/motsvarande organisationer med ansvar för olika fackområden som s.k. expertnoder. Dessa skall hantera konventionen och besvara de frågor som kan uppstå, fördela projektmedel och samordna underlag för återrapporteringen till Unesco om de åtgärder som vidtagits samt vara ett stöd för metodiska frågor och metodutveckling.

RFoD är positivt till uppdelning av fackområden / intressesfärer inom området.

RFoD anser det är mycket bra att det skapas ett råd för immateriella kulturarv i Sverige i enlighet med arbetsgruppens förslag. Förslaget om att rådet skall bestå av en blandning av företrädare för nodmyndigheter, andra berörda myndigheter, företrädare för utövare och ideella organisationer samt fristående experter.

RFoD anser att det är viktigt att rådet ges ansvar och beslutanderätt. Utredningen är inte tillräckligt tydlig på denna punkt.

RFoD - RIKSFÖRBUNDET FÖR FOLKMUSIK OCH DANS

kontor: Nybrokajen 11
post: Box 16344, 103 26 Stockholm
telefon: 08 – 407 17 74

e-post: anna.kronlund@rfod.se
fax: 08 – 407 16 50
hesmsidor: www.rfod.se / www.stallet.st

org nr: 80 20 10-9255
pg: 771 08-9
bankgiro: 5815-3289

RFoD anser att Visarkivet skall vara ansvarigt för den nod som fokuserar traditionell musik och dans.

RFoD delar åsikten att det finns en rikedom av insamlat material, men att det är ojämnt fördelat mellan olika områden och delområden. Det är viktigt att resurser finns för dokumentation, men det är lika viktigt för trygghet att resurser tillförs utövande och att utövandet utvecklas konstnärligt och socialt så att det kan ha en stor relevans i dagens samhälle.

Det ideella kulturlivets medverkan

Arbetsgruppen har på många sätt lyft fram det ideella engagemangets betydelse för trygghet av de immateriella kulturlivens i Sverige. Den ideella sektorn föreslås ingå i rådet för immateriella kulturarv i Sverige samt i de olika noderna. Arbetsgruppen har dock inte klarlagt på vilket sätt de ideella aktörerna skall bjudas in till deltagande och hur ansvarsfördelningen skall vara.

RFoD anser att det är av yttersta vikt att ideella aktörer och organisationer inbjuds till ett jämlikt samarbete. Representanter för ideella sektorn bör utses av dess egna organisationer. Formerna för hur dessa utses diskuteras inte av arbetsgruppen. Former för samverkan bör utvecklas genom samtal mellan kulturdepartementet och berörda ideella organisationer.

Under förutsättning att en överenskommelse görs inom kulturpolitiken mellan regeringen / kulturdepartement – Sveriges kommuner och landsting – ideell sektor bör formerna för den ideella sektorns deltagande i arbetet med trygghet av immateriella kulturarv behandlas i en sådan överenskommelse.

RFoD anser att det är viktigt att inte noderna själva eller rådet ensamma bestämmer vilka ideella aktörer som skall ingå i arbetet. Frivilligsektorn bör ges en stark roll i de olika noder som skapas och inte enbart delta på myndigheternas villkor.

Relationen expertnod – ideella skall alltså vara tydligt överenskommen, reglerad och bygga på jämlikhet. Ideella företrädare skall ha likvärdig ställning som andra experter. Detta betyder dock inte att alla ideella aktörer kan jämföras med varandra. Det är självklart nödvändigt med en bedömning av de olika ideella aktörernas relevans. Denna bedömning skall ske öppet och i samråd med de ideella aktörerna själva.

Åtgärder

RFoD är positiv till att listor över immateriella kulturarv upprättas i enlighet med arbetsgruppens förslag; *ett öppet förhållningssätt, där själva insatserna är viktiga, inte listorna i sig. Listorna skulle förslagsvis kunna utgöras av bredare områden eller kategorier som exemplifieras. En utgångspunkt för det fortsatta arbetet med konventionens genomförande i Sverige bör vara att inte betrakta något som fasta, slutgiltiga former, utan att kontinuerligt bevara, förmedla och föra vidare utan att låsa fast. Våra immateriella kulturarv måste också i framtiden kunna förmedla olika tiders, platsers och människors sätt att tänka.*

RFoD anser att särskilda medel bör tillföras för att säkra och utveckla de ideella aktörernas arbete. Arbetsgruppen föreslår finansiering med *1,3 miljoner kronor som tillförs den samordnande myndighetens förvaltningsanslag. Den samordnande myndigheten föreslås även tillföras – som nytillskott, inte omfördelning – projektmedel på inledningsvis 5 miljoner kronor per år för särskilda insatser och åtgärder inom området. Vid respektive nodansvarig myndighet/institution beräknas behovet av förstärkning för administrativa merkostnader vara ca 300 000 kronor per år.*

Ett särskilt anslag bör stärka de viktigaste aktörerna inom ideell sektor. Projektmedlen på 5 miljoner bör fördelas så att minst hälften tillfaller aktörerna inom ideell sektor. Den ideella sektorn bör ha ett aktivt inflytande i fördelningsarbetet. Formerna för detta bör bli föremål för en överenskommelse mellan regeringen – SKL – ideell sektor i enlighet med vad som ovan diskuterats.

RFoD anser att erfarenheter från hemslöjdsarbete bör överföras även till andra områden. De ideella organisationerna och institutioner bör gemensamt bygga upp nät av konsulenter som stödjer och utvecklar ideellt arbete och som blir en länk mellan institutioner, forskarvärld, utövning. I likhet med hemslöjd utövas folkmusik, folkdans, berättande m fl kulturområden både av professionella artister och amatörer. Det växande professionella framförandet av dessa kulturformer är ett viktigt bidrag till att de immateriella kulturarven tryggas. Detta arbete behöver också inkluderas i det framtida arbetet. Konsulenter bör ha rollen att stödja både professionella och amatörer / ideella utövare, dokumentatörer liksom arrangörer. Resurser för konsultverksamhet bör tillföras de ideella aktörerna, organisationerna.

RFoD föreslår att utöver de föreslagna 5 miljoner kr till utvecklingsarbete, 3 miljoner skall anslås för att skapa ett konsulentnätverk med var sina konsulenter för folkmusik, folkdans och berättande.

Folkmusik – folkdans – berättande

RFoD:s intresseområden är folkmusik, folkdans och berättande. Vi vill inte här i detalj diskutera hur dessa olika områden behandlats i kulturpolitiken och kulturarvsarbetet utan anser att mer detaljerade diskussioner skall föras i det fortsatta arbetet med konventionens genomförande. Vi vill här betona att RFoD har stor expertis inom dessa områden och önskar bevaka att de inkluderas på ett bra sätt i det fortsatta arbetet. Situationen för dessa tre områden är mycket olika.

RFoD vill markera att vi anser att Statens musiksamlingars övertagande av Arkivet för folklig dans från Dansmuseet behöver också följas av praktiska, handgripliga åtgärder i att göra materialet tillgängligt.

Vidare vill vi betona den stora betydelsen av att alla dessa tre områden kontinuerligt dokumenteras. Vi ser det som svårt eller omöjligt att dokumentationen skall göras enbart via institutioner. Därför anser vi att det behövs ett aktivt och systematiskt samarbete mellan institutioner och ideella organisationer och enskilda entusiaster. Institutionerna, bör uppmuntra, utbilda, underlätta insamlingsarbete – ta emot det som samlas in, katalogisera och göra det tillgängligt.

RFoD anser att berättande är en viktig del av våra immateriella kulturarv. Arbetsgruppens diskussioner lyfter fram arbete med dialekter och ortnamn. RFoD anser att berättandet bör ges en större vikt vid arbetet med immateriella kulturarv i Sverige.

Kulturarv i Sverige har bakgrund i många olika delar av världen. Arbetsgruppen har på ett positivt sätt lyft fram vikten av att minoriteternas kulturarv blir en del av arbetet med konventionen. RFoD anser att detta är positivt, men anser också att sådana invandrargrupper kulturarvsfrågor som kommit till Sverige under det senaste seklet också på ett mera konsekvent sätt skall beaktas i arbetet med konventionens genomförande. Här är ännu ett område där institutionerna inte kan ha expertis utan måste finna former för effektiv och kontinuerlig samverkan med organisationer och enskilda.

Principer

RFoD delar arbetsgruppens analys av skillnaden mellan att skydda och trygga immateriella kulturarv. Arbetsgruppen skriver: *Att "skydda" kan i praktiken komma att tolkas som att*

konservera. Detta skulle kunna få olyckliga konsekvenser eftersom förändring är en förutsättning för levande tradition. Ska det som hamnar på listan kanoniseras och för alltid vara sig likt? Detta är en av anledningarna till att arbetsgruppen anser att "safeguarding" bättre översätts med tryggande.

Vi är positiva till att begreppet trygga används.

RFoD vill samtidigt betona vikten av att de immateriella kulturarven skyddas mot missbruk och kommersiellt utnyttjande. Dessa frågor som har mer upphovsrättslig karaktär bör bli föremål för ytterligare analys.

RFoD är positiv till de resonemang som förs av arbetsgruppen om levande bruk av kulturarv och vikten av att kulturarv anpassas och utvecklas i det moderna samhället. Sådan anpassning och utveckling är en förutsättning för att de immateriella kulturarven skall spela en viktig roll för lokala och gruppidentiteter. Professionaliseringen av utövande är en del av detta anpassnings- och utvecklingsarbete. RFoD anser att detta ska beaktas i det fortsatta utvecklingsarbetet och att en utbildningsstruktur och kulturstödsstruktur skall utvecklas som inkluderar folkmusik, folkdans, berättande med nya och gamla rötter i Sverige.

RFoD anser att moderna människor kombinerar flera identiteter, att vårt samhälle på många plan är mångkulturellt. I linje med detta menar vi att man bör i beslut och förordningar kring immateriella kulturarv inte tala om ett eller det immateriella kulturarvet utan om immateriella kulturarv i pluralis.

Sverige och tredje världen – värderingar kring kulturarv

Arbetsgruppen diskuterar att världsarvskonventionen från 1972 är inriktad på monument, byggnader och platser och bygger på västerländska värderingar. Mer än hälften av världsarven finns i Europa och Nordamerika. Konventionen för skydd av immateriella kulturarv har drivits igenom av framförallt representanter för tredje världen. På den representativa listan över immateriella kulturarv finns enligt arbetsgruppen ca 75 procent av objekten utanför Europa och Nordamerika.

För RFoD är det viktigt att betona att Sverige inte ska ratificera konventionen först och främst i solidaritet med andra delar av världen. Vi bör vara solidariska med delar av våra kulturarv här hemma som har fått små resurser och lite uppmärksamhet. De värderingar som dominerar i västerlandet har fokuserat mer på materiella kulturarv och till stora delar negligerat eller nedprioriterat immateriella. RFoD är självklart positiv till att Sverige skall solidariskt förmedla erfarenheter och stödja tryggandet av kulturarv i andra delar av världen. Men för oss är konventionen ett viktigt erkännande av betydelsen av levande kulturarv här hemma. Kulturarv som vi vill trygga och utveckla.

Det är mot denna bakgrund som vi vill framhålla att Sverige skyndsamt skall ratificera konventionen, att det ideella arbetet som bidragit till tryggande av immateriella kulturarv erkänns och utvecklas, att utövarna av immateriella kulturarv – både professionella och ideella – jämlikt inkluderas, att resurser tillförs området eller omfördelas till området för att främja tryggande och utveckling.

Östra Hoby den 7 augusti 2010

Lars Farago
e.u.

Bilaga: RFoD:s svar på enkäten som gjordes av arbetsgruppen.

RFoD till SOFI om immateriella kulturarv

1. Uppgiftlämnare (namn och eventuell organisation)

Riksförbundet för Folkmusik och Dans, RFoD – Lars Farago

2. Vilka delar av det immateriella kulturarvet är ni verksamma inom?

RFoD är verksamt först och främst inom folkmusik, världsmusik, folkdans, världsdans. Då och då berörs andra områden så som berättande. Vi inkluderar i våra musik och dansbegrepp även sånglekar och olika typer av sång, visor ...

3. Beskriv kortfattat er roll och eventuella samlingar

RFoD har som mål att bruka kulturarven och främja professionalisering på genrens villkor och amatörverksamhet - utövande likväl som pedagogisk verksamhet.

RFoD har samlat in material om den moderna folkmusik- och dansrörelsen och medverkat till publiceringen av boken Folkmusiken lever - Gammal dans och musikkultur i nya former 1984.

RFoD var drivande bakom Folkmusik och Dansåret 1990.

RFoD arbetar med integration av den kulturella mångfalden i vårt land i det svenska kulturlivet. Detta görs både via seminarier och informationsarbete och genom att stärka kunskaper och hos utövarna.

4. Vilka insatser har ni gjort/vad gör ni nu?

Nyligen gav RFoD ut dubbel-CD Sikelej sa kamelen baserat på en bok som tagits fram inom RFoD men är utgiven av En bok för alla. Tidigare har RFoD på motsvarande sätt producerat Tjuderuttan sa räven.

RFoD arbetar med att främja öppna arrangemang med folk och världsmusik där man gärna ska dansa till musiken.

RFoD driver Stallet folk- och världsmusik - Sveriges främsta scen för genren.

RFoD har arrangörer av evenemang både lokala arrangörer och festivaler som medlemmar och arbetar aktivt för att främja dessas arbete.

Arbetet är till stora delar kulturpolitiskt och ska lägga grunden för medlemmarnas eget arbete.

RFoD:s arbete bygger på flera ideologiska beståndsdelar:

Det gamla måste få leva och utvecklas för att vara relevant i det moderna samhället.

Det är viktigt att det som är gammalt dokumenteras och att kunskaper om äldre tiders kulturer görs tillgängligt.

RFoD vill främja kopplingen mellan musik och dans.

RFoD vill främja kulturell mångfald och betona både likheter och skillnader mellan kulturer.

RFoD vill främja ideellt arbete och demokratisk organisering inom området.

5. Vilka brister och behov ser ni?

Idag är dansområdets arkiv och dokumentationsbehov inte tillgodosedda. En tjänst som tidigare fanns på Dansmuseet är indraget och Arkivet för folklig dans ligger mer eller mindre i malpåse. Detta är ett stort problem.

Ansvar för dokumentation och tillgängliggörande av folklig dans behöver fastställas.

När så sker behöver perspektiven på folklig dans vidgas och utvecklas till att omfatta moderna kulturformer t ex hiphop och mångfalden av danstraditioner som lever i Sverige med olika kulturell bakgrund.

På musik och dansområdet behövs en struktur för tillgängliggörande av kultur med hög kvalitet och undanröjande av hinder för utövande av traditionella kulturformer.

6. Vilka är era förväntningar på konventionen?

Konventionen bör peka ut olika områden - bidra till att möjligheter och problem kartläggs.

Formerna för detta bör vara demokratiskt uppbyggda. Organisationer så som RFoD bör bjudas in till aktivt arbete och ges stöd till sådant arbete som levandegör traditioner. Motsvarande möjligheter bör finnas inom immateriella kulturarvsområdet som existerar för skydd av materiella byggnader / miljöer.

Det är viktigt att det utvecklas samverkan mellan forskare / experter och utövarvärlden.

Konventionen bör uppmuntra och underlätta sådant - finna vägar för finansiering.

Sist och inte alls minst är vår förväntan att konventionen ska bidra till att sprida kunskap till en bred allmänhet om våra immateriella kulturarv och deras värden.

Vi föreslår att Sverige aktivt arbetar för ett modernt synsätt på de traditionella musik- och dansformerna. Exempelvis genom att vi söker samverkan med övriga Norden för att "polska / pols" ska bli erkänt som ett immateriellt världsarv.

Listan på dylika åtgärder kan göras lång.

Ett viktigt ämne är upphovsrättsfrågorna.

Både listor på behov och diskussioner om upphovsrätt bör ske i nära samverkan med de som bär vidare traditionerna. Detta är ofta individer, enskilda spelmän, dansare, pedagoger, arrangörer ...

RFoD utgår från att Sverige också skall arbeta aktivt för att främja den kulturella mångfalden inom vårt land och internationellt.

7. Vad kan ni bidra med?

RFoD representerar moderna synsätt på gamla kulturformer. RFoD är en länk mellan utövare och myndigheter. RFoD har medlemmar med stora kunskaper som är viktiga för tillämpningen av konventionen i Sverige

RFoD har och vill vidareutveckla internationella kontaktnät mellan utövare inom våra arbetsområden. Dessa internationella nätverk kan också bidra positivt till konventionens tillämpning.

8. Hur bör arbetet med det immateriella kulturarvet i Sverige samordnas?

De ideella organisationer som hittills haft en mycket viktig roll för att upprätthålla och utveckla våra immateriella kulturarv skall ges inflytande i kommittéer och beslutande organ. Dessa organisationers arbete bör stärkas genom resurser till exempelvis regionala konsulenter med specialistkunskaper inom folkmusik, världsmusik, folkdans, världsdans.

9. På vilket sätt tycker ni att konventionen bäst kan genomföras och tillämpas i Sverige?

Sverige bör ratificera konventionen och fastställa ansvarsområden - utse exempelvis myndigheter och organisationer att gemensamt främja dessa ansvarsområden.

10. Hur skall Sverige verka i ett globalt perspektiv?

Sverige ska verka både genom att stödja arbetet med immateriella kulturarv i andra länder, uppbyggnaden av arkiv, främja dokumentation, stödja utbildningar, främja praktisk användning. Detta internationella måste dock bygga på att Sverige kan vara en förebild genom det arbete som görs här hemma. Detta gäller både skydd och utveckling av traditioner med gamla rötter i Sverige men också genom det arbete som görs för traditioner som invandrat hit under de senaste decennierna.

De främsta i arbetet här hemma bör också vara de som deltar i uppbygganden av internationella projekt.

11. Ytterligare synpunkter

RFoD hoppas att vi kan ha en aktiv roll i arbetet för ratificeringen av konventionen i Sverige och i det fortsatta kartläggnings- och utvecklingsarbetet.